

Pestprotocol Utrechts Stedelijk Gymnasium

Wat is pesten?

We spreken van pesten als dezelfde persoon regelmatig en systematisch bedreigd en geïntimideerd wordt. Pesten is grensoverschrijdend en bedreigend gedrag.

Een klimaat waarin gepest wordt, tast iedereen aan. In een klas waar gepest wordt, kunnen leerlingen en docenten slachtoffer worden. Pestgedrag moet dan ook door iedereen serieus worden genomen. Het lastige is dat veel pestgedrag zich in het verborgene afspeelt, zodat het moeilijk is om er greep op te krijgen. En zelfs als het pestgedrag wordt opgemerkt, weten omstanders niet altijd hoe ze ermee om kunnen gaan. Dat is ook de bestaansreden van dit pestprotocol.

Docenten en onderwijsondersteunend personeel hebben tot taak om samen met de ouders en de leerlingen zelf pesten tegen te gaan. Leerlingen moeten weten wat de leefregels van de school zijn en zich daaraan houden, maar ook dat ze hulp kunnen krijgen van volwassenen in de school en hierom durven vragen. Volwassenen dienen oog te hebben voor de signalen van leerlingen. Ze dienen interesse te tonen en te luisteren naar wat de leerlingen te vertellen hebben.

Voor mentoren betekent dit dat ze groepsgesprekken houden, aandacht hebben voor de groeps sfeer en het functioneren van individuele leerlingen in de groep. Ze maken afspraken met de klas en zorgen ervoor dat deze afspraken nagekomen worden.

Hoe wordt er gepest?

Pesten kent vele verschillende vormen.

In woorden: vernederen, belachelijk maken, schelden, dreigen, bijnamen, enz.

Lichamelijk: trekken aan kleding, duwen en sjoeren, schoppen en slaan, krabben, enz.

Uitsluiten: doodzwijgen en negeren, uitsluiten van sociale schoolactiviteiten zoals feesten, uitsluiten bij groepsopdrachten, enz.

Stelen, vernielen en afpakken van spullen, bekladden en beschadigen van spullen, enz.

Dit zijn slechts voorbeelden. Nogmaals: pesten kent vele verschillende vormen.

Tussen plagerij en pesten loopt een diffuse grens, die voor ieder persoonlijk verschillend is. Iedereen is gerechtigd zelf aan te geven wat hij als acceptabel beschouwt. Dat betekent niet dat wat iemand als pesten beschouwt het dus ook voor een ander – bijvoorbeeld de school – is en dat een ander klakkeloos het beeld of de mening van een ander overneemt.

De gepeste leerling

Sommige leerlingen lopen meer kans gepest te worden dan anderen. Dat kan met hun uiterlijk, gedrag, gevoelens en sociale uitingsvormen te maken hebben. Bovendien worden kinderen pas gepest in situaties, waarin pesters de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen, dus in onveilige situaties.

Een kind dat wordt gepest, praat er thuis en op school niet altijd over. Redenen hiervoor kunnen zijn:

- schaamte;
- angst dat de ouders met de school of met de pester gaan praten en dat het pesten dan nog erger wordt;
- het probleem lijkt onoplosbaar;
- het idee dat het niet mag klikken.

De pester

Pesters zijn vaak de sterkeren in hun groep. Zij zijn of lijken populair, maar zijn dat uiteindelijk niet. Ze dwingen hun populariteit af door stoer en onkwetsbaar gedrag. Van binnen zijn ze vaak onzeker en ze proberen zichzelf groter te maken door een ander kleiner te maken. Pesters krijgen vaak andere kinderen mee, want wie meedoet, loopt zelf de minste kans om slachtoffer te worden. Doorgaans voelen pesters zich niet schuldig, want het slachtoffer vraagt er in hun ogen immers om om gepest te worden.

Pesten kan een aantal oorzaken hebben:

- Een vaak gevoelde anonimiteit (ik besta niet); als een pester zich verloren voelt binnen een grote groep, kan hij zich belangrijker maken door een ander omlaag te drukken.
- Het moeten spelen van een niet-passende rol.
- Een voortdurende strijd om de macht in de klas.
- Een niet-democratisch leefmilieu binnen de school; iemand is autoritair en laat op een onprettige wijze blijken dat hij de baas is.
- Dergelijke spanningen kunnen op een zondebok worden afgereageerd.
- Een gevoel van incompetentie op school (slechte cijfers of een laag niveau).
- Een zwak gevoel van autonomie (te weinig zelfstandigheid en verantwoordelijkheid) of juist een te sterk gevoel voor autonomie.
- Een negatief zelfbeeld, weinig eigenwaarde.
- Een problematische thuissituatie, negatief voorbeeldgedrag van ouders/verzorgers.

De meelopers

Meelopers zijn omstanders die incidenteel actief of passief meedoen met het pesten. Dit gebeurt meestal uit angst om zelf in de slachtofferrol terecht te komen, maar het kan ook zo zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en dat ze denken in populariteit mee te liften met de pester. Verder kunnen leerlingen meelopen uit angst vrienden of vriendinnen te verliezen.

De meeste leerlingen houden zich afzijdig als er wordt gepest. Ze voelen zich wel vaak schuldig over het feit dat ze niet in de bres springen voor het slachtoffer of hulp inschakelen. Het is belangrijk deze leerlingen tot helpers te maken.

Het aanpakken van pesten

Pesten is onacceptabel en vraagt om een duidelijke en krachtige reactie vanuit de school. Pesten kan grote gevolgen hebben voor de gepeste (onzekerheid, faalangst, depressie, zelfdoding) en de pester (problemen met sociale relaties, positief tegenover het gebruik van geweld).

HET STAPPENPLAN

In het stappenplan wordt beknopt en helder aangegeven hoe de school pesten signaleert en aanpakt.

Uitgangspunten

Een dergelijk protocol kan alleen functioneren als aan bepaalde voorwaarden is voldaan:

1. De school is actief in het scheppen van een veilig pedagogisch, klimaat waarbinnen pesten als onacceptabel gedrag wordt ervaren.
2. Pesten moet als een probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: docenten, onderwijsondersteunend personeel, ouders en leerlingen. Docenten en onderwijsondersteunend personeel moeten pesten kunnen signaleren en vervolgens duidelijk stelling nemen tegen het pesten.
3. De school dient te beschikken over een directe aanpak wanneer het pesten de kop opsteekt (het pestprotocol).
4. De school ontplooit preventieve (les)activiteiten.

De algemene verantwoordelijkheid van de school

De school zorgt ervoor dat de medewerkers voldoende informatie hebben over het pesten in het algemeen en het aanpakken van pesten. De school werkt aan een goed beleid rond pesten, zodat de veiligheid van leerlingen binnen de school zo goed mogelijk is, waardoor een klimaat ontstaat waarin pesten bespreekbaar gemaakt kan worden. Alle medewerkers van de school vervullen een voorbeeldfunctie bij het signaleren en tegengaan van pestgedrag.

Het bieden van steun aan de jongere die gepest wordt

Het probleem wordt serieus genomen.

Er wordt uitgezocht wat er precies gebeurd is.

Er wordt overlegd over mogelijke oplossingen.

Het aanbieden van hulp door de mentor en eventueel andere medewerkers zoals leerlingbegeleiders of deskundigen buiten de school.

Het bieden van steun aan de pester

Het confronteren van de jongere met zijn gedrag en de gevolgen hiervan voor de pester.

De achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen.

Wijzen op het gebrek aan empathisch vermogen dat zichtbaar wordt in het gedrag.

Het aanbieden van hulp (desnoods verplicht) door de mentoren eventuele andere medewerkers zoals leerlingbegeleiders of deskundigen buiten de school.

Het betrekken van de middengroep bij het pesten

De mentor bespreekt met de klas het pesten en benoemt de rol van alle leerlingen en die van de school hierin.

Er wordt gesproken over mogelijke oplossingen en wat de klas kan bijdragen aan een verbetering van de situatie. De mentor komt hier in de toekomst op terug.

Het bieden van steun aan de ouders

Ouders die zich zorgen maken over pesten worden serieus genomen.

De school werkt samen met de ouders om het pesten aan te pakken.

De school geeft adviezen aan de ouders in het omgaan met hun gepeste of pestende kind. De school verwijst de ouders zo nodig naar deskundige hulpverleners.

De ouders van leerlingen die gepest worden, kunnen er moeite mee hebben, dat hun kind aan zichzelf zou moeten werken. Hun kind wordt gepest en dat moet gewoon stoppen. Dat klopt, het pesten moet stoppen. Echter, een gepest kind wil zich niet alleen veilig voelen op school; het wil ook geaccepteerd worden. Het verlangt ernaar om zich prettig en zelfverzekerder te voelen. Daar kan begeleiding of een (sociale vaardigheids-) training aan bijdragen.

De ouders van leerlingen die pesten, zullen er moeite mee hebben, dat hun kind anderen pest. Zij moeten accepteren dat dat het geval is en, samen met de school, het pestgedrag aanpakken. Het pesten moet stoppen. De ouders steunen de school in de aanpak van het pestgedrag en tonen zich bereid om loyaal mee te

werken aan een veilig klimaat op de school van hun kind, die ook de school is van alle andere kinderen. Net als de medewerkers hebben de ouders een voorbeeldrol in het sociale verkeer.

Preventieve maatregelen

1. Tijdens de mentorlessen in de onderbouw wordt aandacht besteed aan de leefregels op school en aan de vorming van een hecht positief sociaal klimaat in de klas.
2. Als een mentor, ook in hogere leerjaren, daar aanleiding toe ziet, besteedt hij of zij uitdrukkelijk aandacht aan pestgedrag.
3. Tijdens de introductie van de eerste klassen wordt uitdrukkelijk aandacht besteed aan de gewenste gedragsregels en normen op het USG. Het pestprotocol wordt daarbij onder de aandacht gebracht.

HET STAPPENPLAN NA EEN MELDING VAN PESTEN

Dit stappenplan is geschreven vanuit de positie van de mentor. Hij of zij is immers de spil in de algemene begeleiding van individuele leerlingen en van de klassen. Uiteraard spelen de andere genoemde personen, medewerkers, ouders en leerlingen, een belangrijke rol en zijn hun verantwoordelijkheid, betrokkenheid en inzet onmisbaar.

Stap 1: de zachte aanpak

1. Informeer naar de gebeurtenis: probeer zo concreet mogelijk te weten te komen wie wat deed tegen wie.
2. Voer een gesprek met dader, slachtoffer en enkele meelopers samen: laat eerst het slachtoffer vertellen wat er is gebeurd en welk effect dit had op hem of, daarna de dader, daarna enkele meelopers.
 - wijs geen schuldige aan;
 - mik op bewustwording: de dader is zich vaak niet bewust van het effect van zijn/haar woorden en daden; stel duidelijk dat hij deze serieus moet nemen; neem geen genoegen met 'ja, maar zo bedoelde ik het niet' of: 'het was maar een grapje';
 - probeer dader en slachtoffer concrete afspraken te laten maken voor de toekomst
 - stel duidelijk dat pesten op onze school niet wordt getolereerd en dat van daders wordt geëist dat zij hun gedrag verbeteren. Ook leerlingen hebben hun verantwoordelijkheid te nemen.
4. Dreig nog niet met sancties.
5. Informeer, wanneer het gaat om specifieke leerlingen, de ouders (telefoontje, briefje) en verzoek vooral de ouders van de dader mee te werken aan gedragsverbetering (ouders moeten ook hun verantwoordelijkheid nemen).
6. Noteer het incident in LVS-Magister .

Stap 2:

Houd dader en slachtoffer enkele weken in de gaten.

Informeer bij beiden hoe het gaat; informeer ook eens bij collega's, leerlingmentoren of ouders.

Gaat het goed; complimenteer beide partijen en verklaar de zaak gesloten.

Gaat het niet goed d.w.z. wordt er opnieuw gepest, dan één van twee mogelijkheden:

- óf je hebt als mentor de indruk dat er sprake is van wel willen, maar niet kunnen, m.a.w. er is een gedragsprobleem. In dat geval zelf of via het zorgteam duidelijkheid verkrijgen ('Waarom gaat 't toch nog fout?') en hulp inschakelen. Via het zorgteam d.w.z. kan een training o.i.d. worden aangeraden. De mentor spreekt dit af met ouders en leerling(en).

Overweeg alternatieven zoals een 'circle time' met je klas. Bespreek het pesten in je mentorenoverleg.

- óf de leerling kan wel, maar wil niet veranderen, dan door naar stap 3:

Stap 3: de harde aanpak

1. Informeer de afdelingsleider of de conrector en de ouders van dader en slachtoffer.
2. Waarschuw de dader(s): het pesten moet ophouden, anders komen er straffen.
3. Stopt het pesten: zaak gesloten. Duurt het voort: de mentor stuurt de dader naar de betreffende schoolleider, deze geeft een preek + milieudienst + brief naar ouders.
4. Stopt het pesten: zaak gesloten. Duurt het voort: dader opnieuw naar schoolleider: één dag schorsing en opnieuw een brief naar de ouders.
5. Stopt het pesten: zaak gesloten. Duurt het voort: langduriger schorsing (incl. bericht aan inspectie) + advies aan ouders tot overstap naar andere school.

Kortom:

- 1.gesprek + informeren ouders (mentor)
- 2.waarschuwing + informeren ouders (mentor)
- 3.eerste sanctie: milieudienst + informeren ouders (schoolleider)
- 4.tweede sanctie: 1 dag schorsing + contact ouders (schoolleider)
- 5.derde sanctie: langduriger schorsing + advies overstap + contact ouders (schoolleider)

Het hierboven weergegeven stappenplan is een algemene leidraad; als een interventie succes heeft, kunnen vervolgstappen achterwege blijven. Het in het stappenplan genoemde traject bij aanhoudend pesten is geen automatisme; per leerling wordt bekeken welke maatregelen het meest passend zijn.

Bijlage I

LEIDRAAD VOOR EEN GESPREK MET DE GEPESTE LEERLING

Feiten

- Klopt het dat je gepest wordt? (h)erkenning van het probleem
- Door wie word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer?)
- Waar word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer plekken?)
- Hoe vaak word je gepest?
- Hoe lang speelt het pesten al?
- Weten je ouders of andere personen dat je gepest wordt?
- Wat heb je zelf tot nu toe aan het pesten proberen te doen?
- Zijn er jongeren die jou wel eens proberen te helpen?
- Wat wil je dat er nu gebeurt; wat wil je bereiken?
- Bespreek samen met de leerling wat hij/zij kan doen tegen het pesten en bekijk waar de leerling aan wil werken om de situatie te verbeteren. Let daarbij op de volgende aspecten:
 - Hoe communiceert de leerling met anderen?
 - Welke lichaamstaal speelt een rol?
 - Hoe gaat de leerling om met zijn gevoelens en hoe maakt hij deze kenbaar aan anderen?
 - Heeft de leerling genoeg vaardigheden om weerbaarder gedrag te tonen naar de pester?

Bijlage II

LEIDRAAD VOOR EEN GESPREK MET EEN LEERLING DIE PEST

Alvorens er een gesprek met de pester wordt gehouden heeft degene die het gesprek aangaat zich er van overtuigd dat degene met wie het gesprek plaatsvindt inderdaad schuldig is aan het gemelde gedrag.

Het doel van dit gesprek is drieledig:

- de leerling confronteren met zijn gedrag en de pijnlijke gevolgen hiervan
- Achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen
- Het schetsen van de stappen die volgen wanneer het pestgedrag niet stopt

Confronteren

Confronteren en kritiek geven is niet hetzelfde.

Confronteren is

- probleemgericht en richt zich op gedrag wat waar te nemen is. Zodra we interpretaties gaan geven aan gedrag, wordt het persoonsgericht, bijvoorbeeld: je hebt cola in de tas van Piet laten lopen. Dat doe je zeker omdat je graag de lolligste bent! Zodra we gaan interpreteren reageren we een gevoel van frustratie op die ander af en zijn we gestopt met confronteren en begonnen met kritiseren.
- relatiegericht. Je bent heel duidelijk op de inhoud, in wat je wilt en niet wilt maar met behoud van de relatie, bijvoorbeeld. Ik vind dat je heel erg gemeen doet tegen haar en ik wil dat je daarmee ophoudt. Zeg nooit: Je bent heel gemeen. Je wilt duidelijk verder met de jongere. Kritiek op de persoon voelt als een beschuldiging/afwijzing. Eigenlijk zeg je daarmee dat de pester een waardeloos mens is.
- specifiek blijven. Je benoemt de situatie waar het over gaat en vermijdt woorden als altijd, vaak en meestal. Kritiek wordt vaak algemeen.
- veranderingsgericht. Je stelt zaken vast en gaat vervolgens inventariseren hoe het anders kan.

Achterliggende oorzaken

Nadat het probleem benoemd is, richt jij je op het waarom? Hoe komt het dat je dit gedrag nodig hebt? Wat levert het jou op? Wat reageer je af op die ander? Etc.

Maak duidelijk dat er een tekort aan empathisch vermogen zichtbaar wordt in dit gedrag. Wat ga je daaraan doen? Bied zo nodig hulp aan van de counselor (op vrijwillige basis)

Het pestgedrag moet stoppen

Wees duidelijk over de stappen die volgen, wanneer het pestgedrag niet stopt (zie richtlijnen pesten).

